

موش شکول^(۱)

Glis glis caspicus Satun.

یکی از آفات مهم زیتونکاری رودبار رشت موشی است بنام شکول یا *Glis glis caspicus* که سالیانه خسارت زیادی بمحصول زیتون رودبار وارد میآورد.

در مسافرت مهر ماه ۱۳۲۵ که باتفاق آقای پروفیسور کریوخین جهت مطالعه آفات برود بار عزیمت نموده بودیم مقدار زیادی میوه زیتون که مغز هسته آنها بوسیله همین موش در آورده شده و روی زمین ریخته شده بود جلب توجه نمود پس از تحقیقات معلوم گردید که مغز هسته زیتون شبها بوسیله شکول خورده شده و میوه ها دور ریخته میشوند (شکل ۱۱ و ۱۲) و بدین ترتیب خسارت قابل ملاحظه ای بزیتونکاری آن نواحی وارد می آید در تاریخ ۱۵ آذر ماه نمونه موش بوسیله اداره کشاورزی رشت جهت تشخیص فرستاده شد این موش از خانواده *Myoxidae* (۲) و نوع *Glis glis caspicus* میباشد مشخصات ظاهری - شکول حیوانی است نسبتاً درشت طول بدن آن ۱۷ سانتیمتر و طول دمش ۱۶٫۵ سانتیمتر است پوست آن پر مو و دم مستور از موهای بلند است که بطرفین گسترده شده است رنگ پشت و پهلو و دم خاکستری تیره سینه و زیر شکم سفید رنگ است (شکل ۱۲).

طرز زندگی - شکول در جنگلها و در باغات سکنی کرده و در شکاف و سوراخهای اشجار لانه می - سازد و بندرت در پای ریشه درختان در زمین زندگی میکند و در بعضی مواقع در لانه های متروک موش های نوع *Cricetulus* و یا در لانه کلاغ منزل میکند.

شکول سالی یکدفعه در تیر ماه تولید مثل میکند و در هر دفعه از ۳-۶ بچه میزاید حیوانی است که فقط شبها فعالیت داشته و روزها در لانه خود پنهان میشود و اغلب شبها پس از آنکه مدتی برای تهیه خوراک تلاش نموده هر چند وقت یکمرتبه بلانه خود مراجعت کرده و استراحت نموده سپس دوباره از لانه خارج میگردد.

شکول حیوانی است سریع السیر و آسانی از درختی بدرخت دیگر - میجهد بهترین غذای او را میوه بلوط تشکیل میدهد ولی از گردو و میوه شاه بلوط و میوه جات آبدار شیرین دیگر هم تغذیه مینماید

(۱) - در رودبار آنرا شکول و در مازندران اشکول نامند.

(۲) در برهم از خانواده *Muscarinidae* نوشته شده است.

بطوریکه در رودبار زار عین اظهار میداشتند علاوه بر زیتون بدرختان گردو نیز صدمه وارد میآورد شکول گاهی بحیوانات کوچکی که میتوانند آنها را دستگیر نمایند حمله کرده و آنها را نیمه جان ساخته و تغذیه مینماید و بعضی اوقات لانه طیور را خراب کرده و از بچه های طیور تغذیه میکند این موش مقدار کمی آب میآشامد و اگر چنانچه از میوه های آبدار تغذیه نماید دیگر آب نمیآشامد.

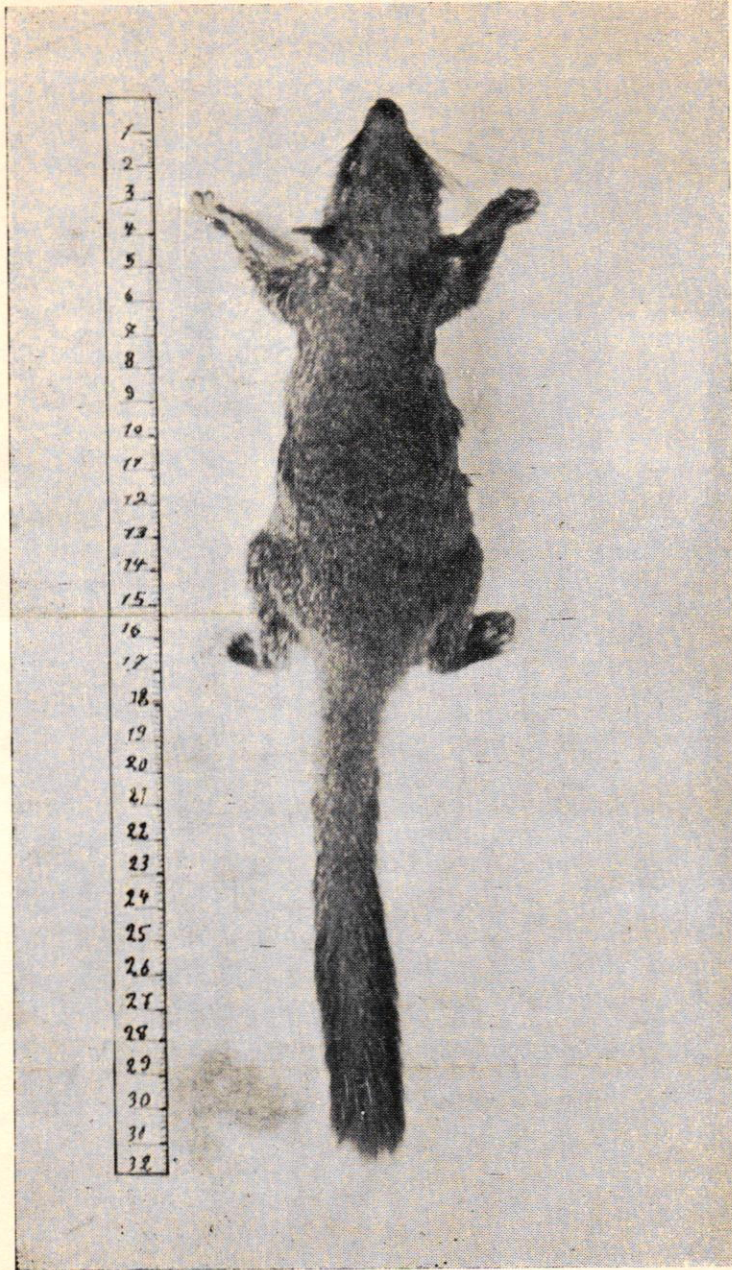
در فصل پائیز برای خود آذوقه ذخیره نموده و در این موقع بیش از هر فصلی تغذیه مینماید پس از آن شروع بساختن لانه زمستانی نموده لانه عمیقی در شکافهای درختان کهنسال و یا دیوارهای مخروبه تعبیه مینماید و این لانه ها را با پشم فرش نموده و خود را بشکل گلوله ای در آورده و بخواب عمیقی فرو میرود. در بیولوژی شکول قسمتی که بی اندازه اهمیت دارد خواب طولانی حیوان است و این خواب طولانی بیشتر بمواد غذایی بستگی دارد تا بدرجه حرارت بطوریکه در آب و هوای قفقاز از نوامبر تا اوائل ژوئن ادامه دارد و باین ترتیب خواب زمستان او در حدود ۷ ماه بطول میانجامد *

پوست این حیوان با دوام و بی اندازه قشنگ است و از قدیم برای بدست آوردن آن در ممالک خارجه اورا تربیت میکردند امروزه هم در اتحاد جماهیر شوروی برای جمع آوری پوست آن اقدام نموده اند ولی تا کنون بمقدار کمی بدست میآید.

این موش درمازندران دیده شده است و اخیراً نگارنده در باغات زیتون رودبار رشت مشاهده نمودم و طبق اطلاعی که از کشاورزی رودبار میدهند از پای هر درخت روزانه میتوان یک کیلو گرام زیتونیکه شکول معز آنرا در آورده و میوه را دور ریخته است جمع آوری نمود و از یک درخت کهنسال زیتون تا هفده عدد موش گرفته اند.

دشمنان طبیعی - شکول دارای دشمنان طبیعی زیادی است که مهمترین آنها عبارتند از راسو کربه وحشی و جغد و غیره.

در مقابل این دشمنان شکول از خود دفاع مینماید و گاهی در مقابل دشمنان قوی صدا کرده و حتی گاهی آنها را گاز گرفته و با ناخنهای ضعیف خود به آنها حمله می کند ولی بالاخره تسلیم میشود. انسان هم برای بدست آوردن پوست شکول را شکار میکند برای این منظور در محلهائی که این موش زیاد است مصنوعاً لانه زمستانی برای شکول میسازند بدین ترتیب که در جنگلهای و یا باغات در نزدیکی بوته نباتات چاله کنده و بوسیله پشم و یا پوست حیوانات لانه را فرش مینمایند روی چاله را با کاه یا کلش و شاخه خشک میپوشانند و داخل آن قدری میوه بلوط و یا گردو قرار میدهند و در زمستان که شکول برای خواب داخل این تله گردید اورا میگیرند، البته تله های دیگری هم برای این منظور ساخته میشود.

شکل (۱۴) موش شکول
Fig (12) *Glis glis caspicus* Satun